

ÜNVER, Ahmet Süheyl

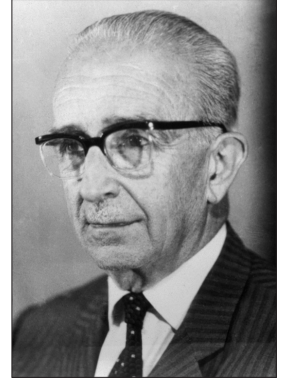
ÜNVER, Ahmet Süheyl

(1898-1986)

**Türk tıp tarihçisi,
hekim, ressam
ve tezhipçi.**

17 Şubat 1898'de İstanbul Haseki'de dünyaya geldi. Babası, II. Abdülhamid dönemi Posta ve Telgraf Nezâreti İstanbul Muhâberât-ı Umûmiyye müdürü Tırnovalı Mustafa Enver Bey, annesi XIX. yüzyılın ünlü hattatlarından Mehmed Şevki Efendi'nin kızı Safiye Rukiye Hanım'dır. İlk ve orta öğreniminden sonra 1915'te girdiği Mekteb-i Tıbbiyye'yi 1920'de bitirdi. Hekimlik ihtisasına 1921-1923 yılları arasında Yenibahçe'de Gureba Hastahanesi'nde cildiye kliniğinde başladı. Ancak dahiliyeyi istediğinden Haseki Hastahanesi'nin dahiliye kısmına geçti. Burada Âkil Muhtar Bey'in (Özden) asistanı oldu. Aile ocağında dedesi hattat Mehmed Şevki Efendi'nin konağında ateşlenen sanatçı yanını tıp tahsili sırasında geliştirme imkânına Medresetü'l-hattâtin'de kavuştu. 1916-1923 yıllarında bu sanat yuvasında dönemin ünlü hattatları ile tezhip ve ebru ustalarını tanıdı. Yeniköylü Nûri Bey'den (Urunay) tezhip, Necmeddin Efendi'den (Okuyay) ebru dersleri aldı. Eniştesi hattat Hasan Rızâ Efendi'den sülüs ve nesih yazılarını meşketti. 1923'te Medresetü'l-hattâtin'den tezhip ve ebru icâzetnâmesi aldı. Yine aynı yıllarda ressam Üsküdarlı Hoca Ali Rıza Bey'in talebeleri arasına girdi. Bu hocasından karakalem ve sulu boya resim yapmayı öğrendi. Onunla birlikte İstanbul'un tarihî köşelerinin resimlerini yaptılar. Bu arada hekimlik ihtisası ile sanat çalışmaları sürerken dönemin mutasavvırlarından Abdülaziz Mecdi Efendi'nin (Tolun) soh-

betlerine katıldı. 1927'de hocası Âkil Muhtar'ın desteğiyle Fransa'ya gitti. Paris'te Pitié Hastahanesi'nde Marcel Labbé'nin yanında "asistan etranger" oldu ve hekimlik ihtisasını tamamladı. Paris günlerinde hekimlik çalışmaları yanında Bibliothèque Nationale'de Şark Yazmaları Bölümü'nde bulunan eserlerdeki tezhip ve minyatürlerden Türk süslemesinin nâdide örneklerini istinsah etti. Ayrıca Türk-İslâm tıbbına ait yazma kitaplar üzerine çalıştı. 1929'da Türkiye'ye döndü. Bu arada üç aylığına Avusturya'ya gitti. Viyana kütüphanelerindeki yazma eserleri inceledi, müzelerdeki Türk eserlerini tesbit etti. 1930'da İstanbul Dârülfünunu Tıp Fakültesi'nde akademik hayata geçti; Emrâz-ı Dâhiliyye Kürsüsü'nde tedavi ve farmakodinami müderris muavini oldu. 1933'te gerçekleşen üniversite reformu esnasında Tıp Tarihi Enstitüsü'nü kurdu. Bu enstitü bünyesinde özellikle Türk-İslâm tıp tarihi araştırmalarına yönelik ilmi makalelerin yayımlandığı *Türk Tıp Tarihi Arkivi* dergisini çıkardı; Türk-İslâm tıbbına ilişkin temel kaynaklarının tercüme faaliyetini başlattı. 1939'da profesörlüğe, 1954'te ordinaryüslüğe yükseltildi. 1958-1959 yıllarında Amerika'da misafir profesör olarak bulundu. 1967 yılına kadar Tıp Tarihi ve Deontoloji Kürsüsü'nün başkanlığını yaptı, tıp tarihi ve deontoloji dersleri verdi. Aynı yıl İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'ne geçti, burada ikinci bir tıp tarihi ve deontoloji kürsüsü kurdu. Tıp tarihi dersleri yanında Türk süslemesi seminerlerini yürüttü. Çeşitli ülkelerde düzenlenen tıp tarihi kongrelerine katıldı, tebliğler sundu. 1973'te emekliye ayrıldı. Emeklilik günlerinde çalışmalarını kesintiye uğratmadan sürdürdü; Tıp Tarihi Enstitüsü'ndeki tezhip derslerine ölümüne kadar devam et-

Ahmet
Süheyl
Ünver

ti. 14 Şubat 1986'da İstanbul'da vefat etti. Kabri Edirnekapı'da Sakızağacı Mezarlığı'ndadır.

Gıpta edilecek bir çalışma azmiyle engin bir araştırma ufkuna sahip olan Ahmet Süheyl Ünver'in İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi bünyesinde yaptığı tıbbî yayınlarında ağırlık Türk tıp tarihi üzerinedir. 1936 yılına kadar gerçekleştirdiği tıbbî neşriyatı dâhilî tabâbet konularına aittir. Ancak 1933 sonrasında Türk tıp tarihine yönelmiştir. Bu alandaki yayımları iki grupta toplanabilir. İlk grupta ünlü hekimlerin, İbn Sînâ, Sabuncuoğlu Şerefeddin, Hacı Paşa, Hekimbaşı Sâlih b. Nasrullah Efendi gibi şahsiyetlerin hayat hikâyeleri ve tabâbete katkıları incelenmiştir. Bilhassa onun son devir hekimleri için Âkil Muhtar Özden'den Esad Raşid Tuksavul'a kadar yazdıkları toplanacak olursa ortaya İbnüleminvâri "Son Asır Türk Hekimleri" başlıklı bir kitap çıkar. İkinci grupta tıbbî kurumlarla ilgili yazıları yer almaktadır. Bir Türk tıp tarihinin yazılamamış olması, Süheyl Ünver'i hekimlik öğretiminin yapıldığı kurumların tarihçesine ve eğitim biçimlerine dair özgün monografiler yazmaya yöneltmiştir. Yaptığı araştırmalardan sadece Selçuklu dönemi tıp tarihi kitap haline gelmiştir. Aynı zamanda bilim ve sanat tarihi üzerine yoğunlaşmış, bilim tarihine dair araştırmalarında önce İstanbul, ardından Anadolu ve Avrupa kütüphanelerinde bulunan yazma eserler üzerinde çalışmıştır. Ünlü astronom Mehmet Fatih Gökmen'in Ünver üzerinde önemli bir etkisi vardır. Bir bilim tarihçisi olarak Selçuklu-Osmanlı alanında tecrübi ilimlerin gelişimini incelemiştir. Bu alanda dikkate değer eserleri *Ali Kuşçu* ve *İstanbul Rasathanesi*'dir. Bu arada başta İstanbul olmak üzere gezdiği her şehir için seyahat defterleri hazırlamış, bu defterleri şahsî intibaları, notlar ve gazete kesikleri, fotoğraflar, karakalem ve sulu bo-

Ahmet
Süheyl
Ünver'in
ahşap
evleri
tasvir eden
sulu boya
bir çalışması

ya resimleriyle zenginleştirmiştir. El yazması defterlerinde Evliya Çelebi ile Kâtib Çelebi'yi birleştirdiği, onlarda olmayan görsel malzemeyi defterlerine taşıdığı görülmektedir. Süheyl Ünver'in hazırladığı defterlerden sadece Süleymaniye Kütüphanesi'ne vakfettiklerinin sayısı 1150'dir. Bugüne kadar bu defterlerden yirmi kadarının tıpkıbasımı gerçekleştirilmiştir. Ayrıca konu başlıkları ve kişi adlarına göre düzenlediği defter ve dosyalardan oluşan zengin bir arşiv hazırlamıştır. Arşivinin bilim tarihiyle ilgili kısımlarını İstanbul'da Kandilli Rasathânesi'ne, tarihle alakalı 400 kadar dosyadan müteşekkil arşiviyle sulu boya resimlerini Ankara'da Türk Tarih Kurumu'na, şahsî kütüphanesi yanında tıp tarihiyle ilgili dosya ve defterlerini İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Tıp Tarihi Enstitüsü'ne bağışlamıştır. Bunların dışında kızı Gülbün Mesara'da tamamlanmış defterler, dosyalar, tezhip, minyatür, katı örnekleri, sulu boya resimlerle tomarlar halinde tasnif edilmemiş zengin bir arşiv daha vardır.

Ünver'in sanata açık cephesi iki damar içerisinde mütalaa edilebilir. Önce bir sanat tarihçisi sıfatıyla Türk süslemesinin her dalı için özgün araştırmalar yapmıştır. Müzehhiplerden Baba Nakkaş, Kara Memi; minyatür ustalarından Ressam Levnî, Ressam Nakşî; hattatlardan Ahmed Karahisârî ve Mehmed Refî Efendi'ye dair neşriyatı bu cümledendir. İkinci olarak Ünver fitrî istidadının itici gücüyle zevkiselim sahibi bir sanatkârdır; usta bir müzehhip, ressam ve şairdir. Hem bu sanat dallarının Osmanlı'dan gelen çizgilerinin Cumhuriyet Türkiye'si'nde devamına yardımcı olmuş, hem de Cumhuriyet'e intikal etmeden tıkanmış bazı sanat dallarının ihyasını gerçekleştirmiştir. 1940'lara doğru önce Güzel Sanatlar Akademisi'nde başladığı, daha sonra Topkapı Sarayı Nakışhânesi'nde ve İstanbul Üniversitesi bünyesinde devam ettirdiği Türk süslemesi kurslarında öğrenciler yetiştirmiştir. Bir kültür tarihçisi olarak bilhassa Türkiye'de tıbbî folklorun kurucusu, araştırmacısı ve uygulayıcısıdır. Fâtih Sultan Mehmed dönemi İstanbul'undan başlamak üzere Selçuklu-Osmanlı Türk coğrafyasının tarihî her köşe taşı, mezarlık, cami, mescid, namazgâh, hamam, çeşme, sebil, konak, ev, bütün bunlar Ünver'in üzerine eğildiği araştırma konularıdır. Osmanlı asırlarına damgasını vuran tasavvufî akımlarla bunların temsilcileri, tekke âdâb ve erkânı yanındaki dergâhlarda kullanılan eşyalar üzerine

Ahmet Süheyl
Ünver'in
tezhip
ederek
resimlediği
bir cilt kapağı

sosyal tarihimizin karanlıklar içinde kalmış köşelerine de yayınlarıyla ışık tutmuştur. Akliselimin rehberliğinde ilmî çalışmalarını sürdürürken aynı zamanda kalp cephesini de tezyin etmiştir. Abdülaziz Mecdi Efendi'den aldığı ışıla tasavvuf terbiyesine yönelmiştir. Onun bu vadideki gayretini gösterir izleri coşku dolu şiirlerinde, bu kültürünün yansımalarını tezhip, minyatür ve sulu boya resimlerinde görmek mümkündür.

Ünver'in düşünce dünyasında ve aksiyonda İstanbul'a özel bir önem atfettiği görülmektedir. Hazırladığı defterlerden onlarcası, makale ve gazete yazılarının yüzlercesi İstanbul'a aittir. Sadece kitap ve risâlelerden oluşan İstanbul yazıları beş cilt halinde *İstanbul Risâleleri* adıyla yayımlanmıştır. Bilhassa günümüzde her biri belgesel değerinde sulu boya resimleriyle İstanbul'da yok edilmiş tarihî mekânların varlığından insanları haberdar etmiştir. Bu sulu boya resimlerden 240 tanesi üç nefis albüm halinde *A. Süheyl Ünver'in İstanbul'u, Sevdiğim İstanbul, İstanbul'dan Bir Demet* başlıkları altında İstanbul Belediyesi tarafından neşredilmiştir. İstanbul'un önemini Ünver şu sözlerle dile getirmektedir: "İstanbul bütün Türk tarihinin, Türk coğrafyasının bir terkibi, bir hulâsası ve bir tecellisi olmuştur." Türk kültür bereketinin bu topraklardaki bekâsına sönmeyen bir imanla bağlı, bu imanla eserler vermiş olan Ünver müktesebatının aydınlığında müstesna bir terkiptir. Akliselim, kalbiselim ve zevkiselim damarlarını başarıyla bir terkibe dönüştürmesi tasavvuf neşvesinden kaynaklanmaktadır. Gönülün aklıyla birleştirmesi en belirgin çizgilerini tasavvufî şiirlerinde, tezhip, minyatür ve sulu boya resimleriyle dışarıya aksettiren bilim ve sanat eserlerine taşıdığı gönül ve akıl birlik-

teliğini de İstanbul efendiliğiyle temsil etmiştir.

Eserleri. Ahmet Süheyl Ünver altmış yılı aşan telif hayatı boyunca başta tıp olmak üzere çoğu bilim, kültür ve sanat tarihine dair 2000'e yakın kitap, makale, tebliğ, ansiklopedi maddesi, gazete yazısı kaleme almıştır. Osman Nuri Ergin (I-II, İstanbul 1941-1952), Gönül Özdemir (1970, 1972), Aykut Kazancıgil ve Vural Solok (1973, 1981), Cevat Yalın (1985) Ünver'in bibliyografyası üzerine çalışmış, son olarak Gülbün Mesara, Aykut Kazancıgil ve A. Güner Sayar etrafı bir araştırma gerçekleştirerek Ünver'e ait 1886 neşir tesbit etmiştir (bk. bibl.). Ayrıca tarz-ı kadîm üzerine tasavvufî neşve ile yazdığı şiirleri toplanacak olursa ortaya bir "Dîvânçe-i Süheylî" çıkacaktır. Süheyl Ünver'in belli başlı eserleri şunlardır: *Uygurlarda Tababet: VIII-XIV. Asırlar* (İstanbul 1936); *Tıp Tarihi: Tarihten Evvelki Zamanlardan İslâm Tababetine Kadar* (İstanbul 1938, I. cilt; müellif daha sonra bu eserin özetiyle birlikte İslâm sonrası dönemi de yazmıştır: *Tıp Tarihi: Tarihten Evvelki Zamanlardan İslâm Tababetine ve İslâm Tababetinden XX. Asra Kadar*, İstanbul 1943, I. ciltte 1-2. kısımlar); *Selçuk Tababeti: XI-XIV. Asırlar* (Ankara 1940); *Umumi Tıp Tarihi: Bazı Resimler ve Vesikalar* (İstanbul 1943); *İlim ve Sanat Bakımından Fatih Devri Albümü* (İstanbul 1945); *Fatih'in Oğlu Bayezid'in Su Yolu Haritası Dolayısıyla 140 Sene Önceki İstanbul* (İstanbul 1945); *Bursa'da Fâtih'in Oğulları Mustafa ve Sultan Cem ve Türbeleri* (Bursa 1946, Mehmet Zeki Pakalın ile birlikte); *İstanbul Üniversitesi Tarihine Başlangıç: Fatih Külliyesi ve Zamanı İlim Hayatı* (İstanbul 1946); *İlim ve Sanat Bakımından Fatih Devri Notları* (İstanbul 1947); *Türk Pozitif İlimler Tarihine*

ÜNVER, Ahmet Süheyl

den Bir Bahis Ali Kuşçu: Hayatı ve Eserleri (İstanbul 1948); *Türkiye’de Çiçek Aşısı ve Tarihi* (İstanbul 1948); *Ressam Levnî: Hayatı ve Eserleri* (Ankara 1949; İstanbul 1951); *Hekimbaşı ve Hattat Kâtipzâde Mehmed Refi Hayatı ve Eserleri* (İstanbul 1950); *Fatih Devri Yemekleri* (İstanbul 1952); *Türk Yazı Çeşitleri ve Faideli Bazı Bilgiler* (İstanbul 1953); *İstanbul’da Sahabe Kabirleri* (İstanbul 1953); *Hekim Konyalı Hacı Paşa: Hayatı ve Eserleri* (İstanbul 1953); *İbni Sina: Hayatı ve Eserleri Hakkında Çalışmalar* (İstanbul 1955); *Fatih Devri Saray Nakışhanesi ve Baba Nakkaş Çalışmaları* (İstanbul 1958); *Geçmiş Yüzyıllarda Kıyafet Resimlerimiz* (Ankara 1958); *Hattat Ali Bin Hilâl: Hayatı ve Yazıları* (İstanbul 1958, Ar. trc. Muhammed Behcet el-Eserî – Azîz Sâmî, *el-Hattât-ü'l-Bağdâdî: ‘Ali b. Hilâl el-meşhûr bi’bni’l-Bevvâb*, Bağdat 1377/1958); *Türk Farmakoloji Tarihi: Tenzu Kursları* (İstanbul 1960); *Tıp Tarihimiz Yıllığı I* (İstanbul 1966); *Tarihte Ebeler ve Doğum Tarihimiz* (İstanbul 1967); *İstanbul Rasathanesi* (Ankara 1969, 1985); *Türk Eczacılık Tarihine Bir Nazar* (İzmir 1971); *Kırk Ambar* (Ankara 1972); *İstanbul’un Mutlu Askerleri ve Şehit Olanlar* (Ankara 1976); *Türk Oyma Sanatı Katı* (Ankara 1980, nşr. Gülbün Mesara, Ankara 1991); *Yahya Kemal’in Dünyası* (İstanbul 1980); *Tıp Tarihimiz Yıllığı II* (İstanbul 1983); *İstanbul Risaleleri* (haz. İsmail Kara, I-V, İstanbul 1995-1996; İstanbul Belediyesi tarafından yayımlanan bu eserde Süheyl Ünver’in daha önce çıkan İstanbul’la ilgili yirmi dokuz yazısı bir araya getirilmiştir); *Fatih’in Defteri* (haz. İsmail Kara – Salih Pulcu, İstanbul 1996); *Sevdiğim İstanbul* (haz. İsmail Kara, İstanbul 1996, İstanbul’u konu alan sulu boya resim albümü); *A. Süheyl Ünver’in İstanbul’u* (haz. İsmail Kara, İstanbul 1997, Ünver’in İstanbul’la ilgili karakalem ve sulu boya resimlerini toplayan albüm); *Bir Ramazan Binbir İstanbul* (haz. İsmail Kara, İstanbul 1997); *The Turkish Rose* (İstanbul 1999, Gülbün Mesara ile birlikte); *Ord. Prof. Dr. A. Süheyl Ünver’in Defterlerinde Sivas ve Divriği* (haz. Mine Esiner Özen, baskı yeri yok, 2004 [İstanbul]); *Güzelimname İbrahimağa Mahallesi* (ed. İsmail Kara, baskı yeri yok, 2006 [İstanbul]); *Süheyl Ünver’in Konya Defterleri* (haz. Gülbün Mesara – Mine Esiner Özen, İstanbul 2006); *Türk Süsleme Sanatçıları Müzehhipler* (haz. Gülbün Mesara – Ay-

kut Kazancıgil, I, İstanbul 2007); *Türk Süsleme Sanatları* (haz. Gülbün Mesara – Aykut Kazancıgil, II, İstanbul 2010); *Göklere Yazı Yazma Sanatı Mahya* (yönetmen Ömer Faruk Şerifoğlu; metinler İsmail Kara v.dğr.; çev. Güney Ongun, İstanbul 2010); *Ord. Prof. Dr. A. Süheyl Ünver’in Defter ve Dosyalarında Kocaeli-İzmit-Gebze* (haz. Ahmed Nezih Galitekin, Kocaeli 2010); *Süheyl Ünver’in Bursa Defterleri* (haz. Gülbün Mesara – Mine Esiner Özen, Bursa 2010). **A. Süheyl Ünver’in bazı neşirleri de vardır: Nizâmî-i Arûzî, Tıp İlmî ve Meşhur Hekimlerin Mahareti (İstanbul 1936, *Çehâr Makâle*’nin dördüncü makalesinin Abdülbaki Gölpinarlı tarafından yapılan Türkçe tercümesi ve Ünver’in değerlendirmelerini içermektedir); *Sabuncuoğlu Şerefeddin, Kitabü’l-Cerrahiye İlhanîye* (İstanbul 1939); *Rifat Osman, Edirne Sarayı* (Ankara 1957); *Abdülvehhâb es-Sâbü-nî, Mevlâna’dan Hatıralar: Sevâkıb-ı Menâkıb* (trc. Mesnevihan Mahmud Dede, İstanbul 1973); *Rifat Osman, Dr. Rifat Osman’a Göre Edirne Evleri ve Konakları* (İstanbul 1976).**

BİBLİYOGRAFYA :

Ord. Prof. Dr. A. Süheyl Ünver’in Defter ve Dosyalarında Kocaeli-İzmit-Gebze (haz. Ahmet Nezih Galitekin), İstanbul 2010, s. 9-15; *Ekrem Kadri Unat, Ord. Prof. Dr. Ahmed Süheyl Ünver: 1898-1986*, İstanbul 1986; *Aykut Kazancıgil v.dğr., A. Süheyl Ünver Bibliyografyası*, İstanbul 1998; *Ahmet Güner Sayar, Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Portre Denemeleri*, İstanbul 2000, s. 84-122; a.mlf., *A. Süheyl Ünver: Hayatı, Şahsiyeti ve Eserleri*, İstanbul 2004; a.mlf., “Süheyl Ünver ve Ebru Sanatımız”, *Türklerin Ebru Sanatı* (ed. Hikmet Barutçugil), Ankara 2007, s. 171-179; a.mlf., “Tanıdığım Süheyl Ünver”, *Bütün Dünya 2000*, sy. 9, İstanbul 2001, s. 23-27; a.mlf., “Süheyl Ünver’in İstanbul’un Fethine Gösterdiği Hassasiyet”, *KAM*, XXXI/2 (2003), s. 50-54; a.mlf., “2000’li Yılların Süheyl Ünver’i”, *Muradiye*, sy. 15, Ankara 2008, s. 42-43; Gülbün Mesara, “A. Süheyl Ünver’in Medresetü’l-Hattatin Hatıraları”, *Bir Fotoğrafın Aynasında İstanbul’un Meşhur Hattatları*, İstanbul 2010, s. 23-45; a.mlf., “Babam Ord. Prof. Dr. A. Süheyl Ünver”, *Antika*, sy. 13, İstanbul 1986, s. 17-18; a.mlf., “A. Süheyl Ünver’in Medresetü’l-Hattatin Yılları ve Ötesi”, *Antik Dekor*, sy. 17, İstanbul 1992, s. 60-64; a.mlf., “Bilim, Kültür ve Sanata Adanmış Bir Yaşam İçinde Babam A. Süheyl Ünver”, *Bütün Dünya 2000*, sy. 9 (2001), s. 16-22; a.mlf., “Kızının Gözünden Ordinaryüs Prof. Dr. Süheyl Ünver: Türk İlim, Kültür ve Sanatında Sönmeyen Işık”, *Sağlık Düşüncesi ve Tıp Kültürü Dergisi*, sy. 6, İstanbul 2008, s. 98-102; a.mlf., “Ahmet Süheyl Ünver’in Kızı Olmak”, *Muradiye*, sy. 20 (2009), s. 34-49; *Bahri Ata*, “Ord. Prof. Dr. Ahmed Süheyl Ünver’in Kültür Tarihçiliğine Bir Bakış (1898-1986)”, *TY*, sy. 281 (2011), s. 201-203.

AHMET GÜNER SAYAR

ÜRDÜN (الأردن)

Ortadoğu’da bir İslâm ülkesi.

I. FİZİKİ ve BEŞERİ COĞRAFYA

II. TARİH

III. KÜLTÜR ve MEDENİYET

Kuzeyden Suriye, kuzeydoğudan Irak, doğu ve güneyden Suudi Arabistan, batıdan Filistin (Batı Şeria) ve İsrail ile çevrilen Ürdün güneybatıda yaklaşık 26 kilometrelik bir kıyı ile Kızıldeniz’e komşudur. 1967’de İsrail’in Batı Şeria’yı işgal etmesi üzerine bu yöndeki sınır fiilen değişikliğe uğrayarak Şeria (Ürdün) nehri, Lût gölü ve Araba vadisinden geçer hale gelmiştir. Ülkenin resmî adı el-Memleketü’l-Ürdüniyyetü’l-Hâşimiyye, yüzölçümü 89.213 km², nüfusu 6.321.252 milyon (2010), başşehri Amman (2.300.000), diğer önemli şehirleri Zerkâ (486.000), Rusayfe (369.000), İrbid (325.000), Kuveysime (248.000) ve Akabe’dir (101.000).

I. FİZİKİ ve BEŞERİ COĞRAFYA

Yüzey şekilleri bakımından Ürdün arazisi üç farklı bölgeye ayrılır ve rölyefin ana unsurlarını batıdaki tektonik bir çöküntü alanı (depresyon), ondan fay diklikleriyle ayrılan dağlık bir alan ve doğudaki plato kesimi meydana getirir. Batıdaki çöküntü alanı Doğu Afrika’dan gelip Kızıldeniz, Ürdün, Lübnan ve Suriye’den geçerek Türkiye’ye kadar uzanan büyük fay hattının üzerindedir. Bu alanın Ürdün topraklarında kalan bölümü kuzeyde Şeria vadisi, merkezî kesimde Lût gölü (Ölüdeniz), güneyde Araba vadisinden teşekkül eder. Burası bir bütün halinde dışa akışı olma-

Ürdün

